

Məqsəd

Azərbaycan Respublikası Prezidenti tərəfindən 1 dekabr 2017-ci il tarixdə “Tütün məmulatlarının istifadəsinin məhdudlaşdırılması haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu təsdiq olunmuşdur.

Bu qanun Azərbaycan Respublikası əhalisinin sağlamlığının qorunması, sağlam həyat tərzinin təbliği, uşaqların və gənclərin sağlam böyüməsi və inkişafı, zərərli vərdişlərə aludəçiliyin profilaktikası, tütün məmulatlarının istifadəsinin və tütün tüstüsünün ətraf mühitə ziyanlı təsirlərinin azaldılması istiqamətində fəaliyyətin hüquqi əsaslarını müəyyən edir.

Tütünçəkmənin qadağan olunduğu bir sıra yerlərdə bu qanunun müvafiq tələblərinə riayət olunma səviyyəsini qiymətləndirilmək məqsədi ilə, Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin İctimai Səhiyyə və İslahatlar Mərkəzinin (İSİM) “Azərbaycanda multisektoral tütünlə mübarizə mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi” layihəsi çərçivəsində 2018-ci ilin oktyabr-noyabr aylarında müşahidə tədqiqatı aparılmışdır. Layihə Vərəm və Ağciyər Xəstəliklərinə qarşı Beynəlxalq İttifaq (*The Union*), *Bloomberg Philanthropies* və *Vital Strategies* tərəfindən dəstəklənir.

Müvafiq qurumları qanuna riayət olunmanın səviyyəsi ilə bağlı sübutlarla təmin etmək, qanunun məqsəduyğun tətbiq olunması üçün prioritetlər barədə məlumatlandırmaq tədqiqatın əsas vəzifələridir.

Metodologiya

Tədqiqatda seçmə, müşahidə vərəqəsinin hazırlanması, sahə işləri prosedurları və məlumatların idarə olunması üçün standartlaşdırılmış metodologiyadan istifadə edilmişdir. Tədqiqat üçün “Tütün məmulatlarının istifadəsinin məhdudlaşdırılması haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun 10-cu maddəsi əsas götürülmüşdür.

Tədqiqatın keçirilməsi üçün uyğunlaşdırılmış sorğu alətləri hazırlanmışdır. Müşahidə vərəqələrində göstərilən suallar əsasında müşahidə vasitəsi ilə seçilmiş ictimai və qapalı məkanlarda “Tütün çəkmək qadağandır” yazısının və ya işarəsinin olmasının təmin edilməsi, müştərilər / işçilər / sürücülər / piyadalar / metro istifadəçiləri tərəfindən tütündən istifadə edilməsi, qanunla icazə verilən yerlərdə tütün çəkmək üçün havalandırma sistemi ilə təminatı və ya açıq havada xüsusi yerlər olduğu halda həmin yerlərin təsdiq olunmuş tələblərə uyğun təşkili məsələlərinə aid məlumatlar toplanılmışdır.

Tədqiqat Bakı şəhərinin 10 metro stansiyasının yeraltı keçidlərində, 30 taksidə və Bakı şəhərinin 10 rayonunda yerləşən 60 kafe və restoranlarda gizli şəkildə aparılmışdır.

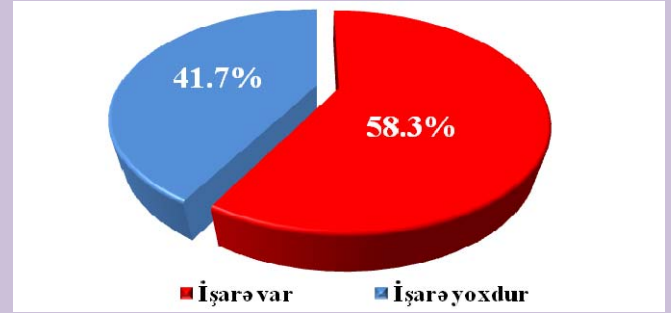
Əsas faktlar

Məkanlarda tütünçəkmənin qadağan olunduğu barədə işarənin müşahidə edilməsi

- Müşahidə aparılan metro stansiyalarının bütün yeraltı keçidlərində tütünçəkmənin qadağan olunduğu barədə işarələr mövcud idi.

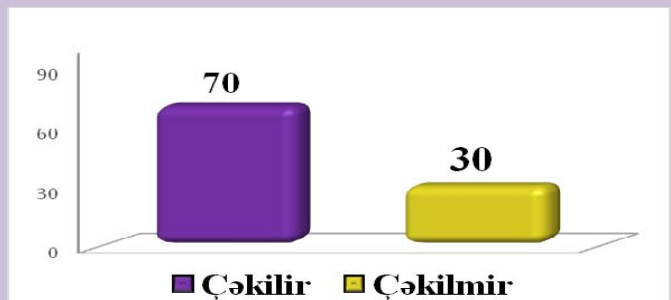
Metro stansiyaları	“Koroğlu”	“Nəriman Nərimanov”	“Əhmədli”	“Neftçilər”	“Gənclik”	“Məmar Əcəmi”	“Xalqlar dostluğu”	“Qara Qarayev”	“20 Yanvar”	“İnşaatçılar”
İşarələrin sayı	10	8	7	6	6	6	5	3	14	5

- Müşahidə aparılan kafe və restoranların 58,3%-də tütünçəkmənin qadağan olunduğu barədə bir və ya daha çox işarə və ya yazı var, 41,7%-də isə bu işarələr yoxdur.

Tütünçəkmə hallarının müşahidə edilməsi

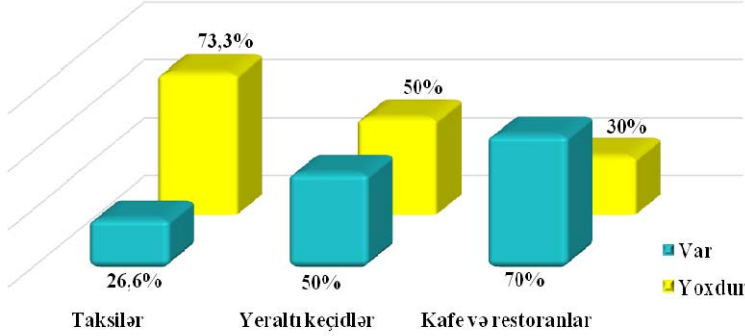
- Müşahidə aparılan taksilərdən istifadə edərkən heç birində tütünçəkmə halı qeyd olunmamışdır. Bir neçə taksidə sürücü tərəfindən müşahidə aparılan şəxsdən siqaret çəkmək üçün icazə almaq cəhdi olmuşdur.
- Müşahidə aparılan 10 metronun (yeraltı keçidlərdə) dördündə siqaret çəkmə halları müşahidə olunmuşdur. Siqaret çəkənlərin yarısı istifadəçilər, yarısı isə keçidlərdə olan obyekt satıcılarıdır.
- Kafe və restoranların 70%-də tütünçəkmə halı müşahidə olunmuşdur. 60 məkanın 6-da əlavə şüşəbənd tikili mövcuddur, onların yalnız birində tütünçəkmənin qadağan olunduğu barədə işarə mövcuddur, lakin heç birində tütünçəkmə müşahidə edilməmişdir.

Tütüncəkmə ilə bağlı əlavə göstəricilər

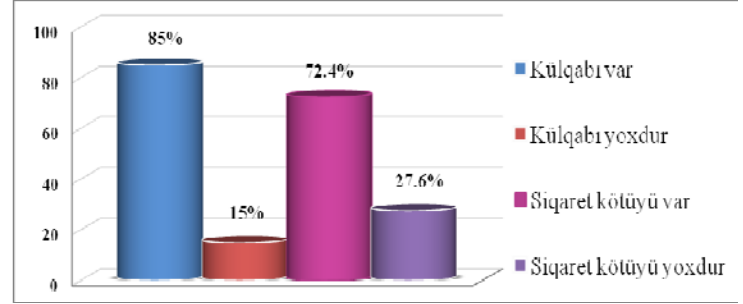
Siqaret qoxusu qeyd olunmuşdur:

- 30 taksidən 8-də
- 10 metronun yeraltı keçidlərindən 5-də
- 60 kafe və restoranların 42-də

Kafe və restoranlarda külqabıların müşahidə edilməsi:

- 20 restorandan 13-də külqabı var
  - 7-də siqaret kötükləri var
- 40 kafedən 38-də külqabı var
  - 35-də siqaret kötükləri var

Tütündən istifadənin nəticələrindən qorunmanın əsas prinsipləri

- Vətəndaşların sağlamlığının ətraf mühitdəki tütün tüstüsünün təsirindən və tütündən istifadənin nəticələrindən qorunması sahəsində hüquqlarına riayət edilməsi
- Ətraf mühitdəki tütün tüstüsünün təsiri və tütün istifadəsi nəticəsində yaranan xəstəliklərin, əlilliyin, vaxtından əvvəl ölüm hallarının qarşısının alınması
- Tütündən istifadənin nəticələrindən qorunma hüquqlarının təmin edilməsi üçün dövlətin və bələdiyyələrin, fərdi sahibkarların, hüquqi şəxslərin və digər qurumların məsuliyyəti
- Ətraf mühitdəki tütün tüstüsünün təsirinin qarşısının alınmasına və tütündən istifadənin azaldılmasına yönəldilmiş tədbirlərin həyata keçirilməsi zamanı sistemli yanaşma, bu tədbirlərin həyata keçirilməsinin fasiləsizliyi və ardıcılığı
- Həyat və sağlamlığın qorunmasının tütün istehsalçılarının mənafeələrindən üstünlüyü
- Dövlətin, bələdiyyələrin, vətəndaşların, tütün təşkilatları ilə əlaqədar olmayan fərdi sahibkarların, hüquqi şəxslərin və qanunvericiliyə uyğun olaraq yaradılmış digər qurumların qarşılıqlı fəaliyyəti
- Ətraf mühitdəki tütün tüstüsünün təsirinin qarşısının alınmasına və tütündən istifadənin azaldılmasına yönəldilmiş tədbirlərin həyata keçirilməsinin askarlığı və səmərəliliyinin müstəqil qiymətləndirilməsi
- Tütündən istifadənin zərəri və ətraf mühitdəki tütün tüstüsünün ziyanlı təsiri barədə əhəlinin məlumatlandırılması

Tütündən istifadənin azaldılmasına və ətraf mühitdəki tütün tüstüsünün təsirinin qarşısının alınmasına yönəlməmiş zəruri mübarizə tədbirləri

- Tütün məmulatlarının satışında həvəsləndirmə üsullarının məhdudlaşdırılması Tütün tüstüsünün təsirinin qarşısının alınmasına və tütündən istifadənin azaldılmasına yönəlməmiş tədbirlərin həyata keçirilməsinin təşkili
- Tütündən istifadənin zərəri və ətraf mühitdəki tütün tüstüsünün ziyanlı təsiri barədə əhəlinin maarifləndirilməsi və məlumatlandırılması
- Kütləvi informasiya vasitələrində tütündən istifadənin zərəri və ətraf mühitdəki tütün tüstüsünün ziyanlı təsiri barədə biliklərin təbliği
- Yetkinlik yaşına çatmayanlara tütün məmulatlarının satışının və onların tütündən istifadə etməsinin qadağan olunması
- Tütün məmulatlarının reklamının və satışının stimullaşdırılmasının qadağan edilməsi
- Vətəndaşlara tütündən istifadənin dayandırılmasına, tütün asılılığının və tütündən istifadə nəticəsində yaranan xəstəliklərin müalicəsinə yönəlməmiş tibbi yardım göstərilməsi